

NYFIKEN på ett värdefullt gammalt träd

Det är lätt att känna vördnad när man står inför ett ärrat gammalt träd med många år på nacken. Kanske har det stått här i hundratals år och sett landskapet förändras och generationer av människor passera förbi. De träd vi betraktar som skyddsvärda pga sin ålder är allt från 140 år gamla och uppåt. Ädellövträd som alm, ask, lind och bok blir gamla men allra äldst blir tall och ek. I våra trakter är den äldsta eken uppåt 900 år gammal. Tanken, att den kanske rotade sig på Olof Skötkonungs tid svindlar!

Gamla träd kan vara både vackra, mytomspunna, spännande och omistliga för den biologiska mångfalden! Kryp nära och möt ett myller av liv!

Grova, gamla träd är sällsynta nuförtiden!

De flesta av de gamla träden stod förr i ett öppet kulturlandskap som var rikt på äldre träd. Idag återfinns de undanträngda i yngre skog eller mer öppet i stads- och gårdsmiljöer. I staden träffar vi på dem i parker, på kyrkogårdar eller som vårdträd framför enskilda hus. På landsbygden finns de ofta kvar i hagmarker eller som alléträd. Som bristvara i landskapet är de mycket skyddsvärda både som levande, döende och döda. Det gäller att vi tar hand om "de gamla" på ett bra sätt och inte städar bort dem i onödan.

Ett enda träd – omistligt för sällsynta invånare

Generellt sett kan man säga att ett träd blir allt artrikare ju äldre det blir. Med tiden skapas fler och fler livsmiljöer för växter och djur. Barken blir grovt fårad med skrymslen och vrår, grenar dör så att det både finns levande och död ved, håligheter utvecklas både i stam och grenar. En lång rad hyresgäster, varav många är ovanliga eller tom utrotningshotade, flyttar in. De enstaka träden fungerar som refugier och spridningskällor för alla de arter som kämpar för att leva kvar i en värld där deras boplatser blir allt sällsyntare. Ett enda träd kan fungera som hem för 1000-tals arter och vara helt omistligt för den biologiska mångfalden i området.

Läderbagge

Knack, knack – vem bor där?

När träden börjar åldras och avta i vitalitet angrips de av rötsvampar som bryter ned veden och skapar livsrum för andra arter. Grenar faller av och håligheter bildas både i stam och grenar, ofta uthackade av hackspettar som gillar den murknande veden. Andra hålhäckande fåglar som nötväcka, flugsnappare och skogsduva kan flytta in. I ihåliga träd utvecklas efterhand mulm – nedbrutet trämjöl med rester av gamla fågelbon, svamphyfer, insektsspillning som samlas på botten av håligheterna. Mulmen är kalas som boplatser för många skalbaggar, myror och andra småkryp.

Nu har trädet nått ett stadium där många hotade arter attraheras. Vedlevande skalbaggs-larver gräver gångar i veden, mossor och lavar trivs på den fårade barken. Ovanliga tickor och andra vedsvampar dyker upp.

Gamla träd vill stå öppet och ljusst!

Gamla träd har nästan alltid stått i ett öppnare landskap än idag, vilket innebär att igenväxning runt träden missgynnar de arter som normalt lever där. För många insekter är det speciellt viktigt att stam och grenar blir solbelysta och uppvärmda för att de ska trivas.

Ibland kan man förlänga livet på ett träd med åtgärder som beskärning eller uppstagning av stam och grenar. En särskild form av beskärning är hamling som man förr utförde ca vart 5:e år för att få lövfoder till djuren. Hamlingen ger en speciell trädform med stubbliknande stam. Något mer som är viktigt för att bevara gammelträdens arter är naturligtvis också att se till att fler träd, helst av samma art, får bli gamla i omgivningen.

Vid en insektsinventering 2009 i ekmiljöer längs Svartån i Mjölby hittades 19 ovanligare, ekanknutna insektsarter t.ex bålgetingkortvinge, här tillsammans med en drottning av bålgeting.
Foto: Håkan Andersson, Calluna AB.

Denna skylt har producerats med hjälp av statligt bidrag via Länsstyrelsen i Östergötland.

Text: Ingrid Bergengren
Foto: Gunnar Myrhede (utom bålgetingen)
Layout: Text & Bild i Motala

Mjölby Kommun
Miljökontoret